

Ärende: VN/14348/2024

Begäran om utlåtande om utkast till statsrådets förordning om ändring av förordning om klientavgifter inom social- och hälsovården

Lausunnonantajan lausunto

Ert utlåtande om ändringarna i klientavgiftsförordninge

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående.

FDUV understöder inte förslaget att höja klientavgifterna.

Enligt förslaget höjs maximiavgifterna inom primärvården i regel med 22,5 % och inom specialsjukvården med 45 %. Det här är en betydande ökning som inte riktas jämlikt och som kommer att drabba samhällets allra mest utsatta grupper hårdast.

- De föreslagna ändringarna är orimligt höga och kommer att drabba personer i en utsatt position, såsom personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer. Deras ekonomiska situation försvåras ytterligare av höjda klientavgifter.
- Personer med intellektuell funktionsnedsättning har ett livslångt stödbehov och har ofta behov av flera olika slag av social- och hälsovårdstjänster. Höjda klientavgifter riskerar att försämra tillgången till stöd och tjänster som personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer nödvändigt behöver och har rätt till.
- Samtidigt planeras flera andra nedskärningar och ändringar i social- och hälsovården. FDUV oroar sig för att de sammanlagda konsekvenserna kommer att drabba personer med intellektuell

funktionsnedsättning och deras familjer oproportionerligt hårt. Det kommer att leda till mänskligt lidande och större stödbehov i framtiden, vilket medför ökade kostnader för samhället.

1. Den ekonomiska bördan ökar

De flesta personer med intellektuell funktionsnedsättning har små eller obetydliga inkomster. Många har begränsande möjligheter att trygga sin egen utkomst och är därför beroende av samhällets stöd. För många räcker pension och övriga bidrag nätt och jämnt till att betala räkningar, hyra och behövliga mediciner. FDUV är bekymrad över att den planerade höjningen av avgifterna i kombination med de övriga försämringarna i den sociala tryggheten drabbar personer med intellektuell funktionsnedsättning oskäligt hårt.

Även familjernas ekonomiska situation kommer att belastas av de föreslagna ändringarna. Om klientavgifterna höjs kommer familjernas ekonomiska situation bli ännu svårare än tidigare. Många familjer som har barn med funktionsnedsättningar har ofta en ansträngd ekonomi. För att kunna ta hand om sina barn jobbar många deltid eller fungerar som närstående vårdare, vilket innebär små inkomster. Dessutom är skilsmässor vanligare i familjer som har barn med funktionsnedsättningar; en del familjer består därmed av ensamstående föräldrar.

Välfärdsområdena har en skyldighet att efterskänka och nedsätta klientavgifter, men tyvärr är FDUV:s erfarenhet att denna möjlighet inte används i tillräcklig grad av välfärdsområdena. Många får heller inte information om denna rättighet och för personer med intellektuell funktionsnedsättning kan det vara utmanande att ansöka om det. FDUV känner till fall där anhöriga gått in och börjat betala fakturor för att förhindra att personen med funktionsnedsättning utsätts för betalningsanmärkningar. Trots uppmaningar har välfärdsområdena inte i dessa fall uppfyllt sina rådgivningsskyldigheter att informera om möjligheten till nedsänkning av avgifter. FDUV befärar att höjningen av klientavgifterna leder till att behovet av utkomststöd kommer att växa, vilket även lyfts fram i promemorian. FDUV betonar att höjningarna inte får leda till att personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer inte längre har råd att ta emot service som de nödvändigtvis behöver.

FDUV anser inte heller att avgiftstaket är en tillräcklig åtgärd för att trygga dessa familjers ekonomiska situation. Idag ligger ansvaret på att följa upp avgiftstaket hos individen, vilket är alldeles för belastande för personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer. Ansvaret för att följa upp kostnaderna inom avgiftstaket bör därför ligga hos myndigheterna. I promemorian konstateras att avgifterna bedöms öka även för en stor del av dem som överskridit avgiftstaket.

FDUV befarar även att den allmänna intressebevakningens resurser kommer att belastas av de höjda klientavgifterna. Den allmänna intressebevakningen lider redan idag av resursbrist och FDUV har fått kontakter kring att antalet klienter per intressebevakare är så högt att det har lett till brister i den personliga servicen. Många med intellektuell funktionsnedsättning har en intressebevakare i ekonomiska frågor under hela sitt vuxna liv. Om klientavgifterna höjs kommer det att belasta ekonomin hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. Detta innebär att intressebevakarna kommer att behöva söka utkomststöd för sina huvudmäns del i allt högre grad.

FDUV ställer sig därmed frågande till om detta förslag leder till inbesparingar på lång sikt.

2. Avsaknad av konsekvensbedömning för personer med funktionsnedsättning

Enligt promemorian berör höjningarna i högre grad mottagarna av handikappbidrag. Det konstateras även att särskilt låginkomsttagare kan få svårigheter att klara av klientavgifterna om de höjs. Trots att flera personer med funktionsnedsättning får handikappbidrag och är låginkomsttagare ingår ingen närmare bedömning av hur de höjda klientavgifterna kommer att påverka personer med funktionsnedsättning. Det här anser FDUV är problematiskt. Höjningarna av klientavgifterna måste även bedömas utgående från kraven i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Enligt promemorian bereder social- och hälsovårdsministeriet en bedömning av de sammantagna konsekvenserna av de lagändringar som gäller social trygghet och social- och hälsovårdstjänster. Den här bedömningen ska även beakta konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och lämnas till riksdagen senare i höst. Enligt FDUV är det ytterst beklagligt att denna konsekvensbedömning färdigställs i ett väldigt sent skede i lagstiftningsprocessen. De sammantagna konsekvenserna borde vara färdigställda redan i remisskedet så att det skulle vara möjligt att bilda en helhetsuppfattning av följderna av nedskärningarna.

FDUV hoppas att ifall den konsekvensbedömningen av de sammantagna konsekvenserna visar att de grundläggande fri- och rättigheterna äventyras måste lagförslagen dras tillbaka.

FDUV oroar sig för att det med snabb tidtabell görs flera stora nedskärningar och strukturella ändringar i social- och hälsovården som har stor inverkan på personer med funktionsnedsättning. Under beredning är även tillämpningsområdet för den nya funktionshinderlagen. FDUV är orolig över att tillgången till de subjektiva rättigheterna i funktionshinderlagen försämras för personer med intellektuell funktionsnedsättning om de föreslagna ändringarna i tillämpningsområdet fortskrider i oförändrad form.

Läget förvärras ytterligare av välfärdsområdenas ansträngda ekonomiska situation samt planerna på stora nedskärningar i socialvården med 100 miljoner. Dessutom planerar regeringen nedskärningar i social- och hälsovårdsorganisationernas finansiering. Dessa organisationer spelar en central roll i det förebyggande arbetet och stöder utsatta grupper att få sin röst hörd, vilket behövs i tider när nedskärningar drabbar just dessa grupper.

FDUV är väldigt orolig över hur alla dessa ändringar kommer att påverka personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer. Att i det här läget höja klientavgifterna skulle därför vara en oskäligt stor börda för dem att bära och därför hoppas FDUV att förslaget inte går vidare.

Ert utlåtande om klientavgifter för intyg och utlåtanden.

Obs! Denna fråga riktas i första hand till välfärdsområdena. För den fortsatta beredningen av de klientavgifter som tas ut för intyg och utlåtanden ombeds välfärdsområdena till stöd för beredningen producera information om antalet intyg och utlåtanden som välfärdsområdet utfärdat samt om inkomsterna av klientavgifterna från dem. Samtidigt ber vi i möjligaste mån om följande specificerade uppgifter:

- läkarutlåtanden för körkort
- läkarutlåtanden för vapentillstånd
- andra utlåtanden och intyg som baserar sig på författningar (om uppgiften redan sammanställts)
- andra (icke författningsbaserade) intyg (om uppgiften redan sammanställts).

Dessutom ombeds välfärdsområdena bedöma förhållandet mellan det nuvarande maximibeloppet av den klientavgift som tas ut för intyg och utlåtanden och kostnaderna för produktionen av intyg/utlåtanden (avgifternas kostnadsmotsvarighet).

Informationen behövs för att konsekvenserna för välfärdsområdets finansiering och av den nu beredande höjning av maximibeloppet för den avgift som tas ut för intyg och utlåtanden ska kunna bedömas på ett sätt som tryggar välfärdsområdenas finansiering.

-

Tallberg-Hahtela Annette
FDUV

Westerlund Vanessa
FDUV